

NHỮNG CON CHỮ (CHẶNG) DỊU DÀNG ! (4)

(Đôi Thoại & Phê Bình Văn Chương)
Nhân “ĐỌC TRÂN SA CỦA TTBG”
(Người viết: VŨ LIÊN HOA).

***/ TTBG PHÊ BÌNH BÀI PHÊ BÌNH CỦA VŨ LIÊN HOA.**

I.

LỜI NÓI ĐẦU CỦA TTBG:

Trong một cuộc đàm thoại với hai người bạn, tôi đưa ra ý nghĩ:

*-Nhà văn thường là người rất cô đơn. Một tác phẩm chào đời, đó ai hiểu rõ tác giả muốn nói gì trong đó. Tôi không tin tưởng các nhà phê bình là vì thế. Tại sao? Bởi chẳng tay nào có thể trình bày chính xác ý tưởng nhà văn qua tác phẩm của họ, mà cứ “**nói theo cái đầu các tay ấy nghĩ**”, đâm thành trật lất!*

Tôi cũng nói:

*-Nhà văn nào thì độc giả nấy. Tâm cỡ đã định, giống như câu tục ngữ “tiền nào của nấy”, không sai chạy đâu được. Vậy không nên **BẮT** độc giả **PHẢI HIỂU** tác phẩm được phê bình **theo cái đầu** của người phê bình.*

*Riêng độc giả “cỡ như tôi”, khi đến với một tác phẩm văn chương, trước hết là đến bằng chính tâm cảm của mình đối với tác phẩm, sau nữa, tìm hiểu về tiểu sử tác giả để biết thêm **do từ** hoàn cảnh gia đình và xã hội nào mà tác phẩm được viết. Chứ không bao giờ tôi đọc các bài phê bình văn chương trước rồi mới đọc tác phẩm được phê bình sau.*

***/ Về TRÂN SA, tác giả Phạm Thái Chung** đã viết trong bài Tựa tác phẩm:

“Nếu đọc Trân Sa như một tác phẩm, một câu chuyện tình bi thảm mà TTBG từng muốn vùi sâu chôn chặt thì không đủ để tẩy sạch nỗi trầm oan cho đứa con gái đã chết do từ những dèm pha cay nghiệt của nhân thế.

Phải đọc Trân Sa như đang nghe chính tác giả kể lể về một người thân; phải nghe kể lể như để sẵn sàng chia sẻ nỗi đau của tác giả với một người bạn đã khuất, thì mới đủ để vinh danh cho một linh hồn vô tội, Trân Sa.” (TS VIII) (...) “Đi tìm thời gian đã mất trong kỷ niệm Trân Sa tức là TTBG cũng muốn tạ tội với một linh hồn lẽ ra phải được

quyền chào đời 23 năm trước. Viết Trân Sa, tác giả muốn phơi bày những tích tụ của một hoài vọng tâm huyết, một ước mơ vời vợi của tuổi hoa niên đã từng được vùi chôn tận đáy lòng riêng.” (TS IX)

*/ Dưới cái nhìn như trên, TRÂN SA rõ ràng mang một vị trí khác hẳn so với mọi tác phẩm tự truyện của TTBG trong tình cảm tác giả, giống như lời trần tình mà tác giả đã viết ra trong bài Thư Gửi Vào Hư Không mở đầu tập truyện:

-Mỗi con người trong thời trẻ, ai cũng đều có một ước mơ cho mình vói tới. Ước mơ thuở hoa niên của tôi chính là hình ảnh xinh đẹp của Trân Sa (...) Tôi viết bằng lòng trân trọng cao nhất, dành cho “một nhân vật” từng đeo đuổi ám ảnh cuộc đời tôi đặng đặng suốt 22 năm trời. Sự chia xẻ chỉ là dựa trên căn bản chia xẻ một cái Đẹp về Sự Thật. Sự thật đời tôi hay sự thật về Trân Sa cũng đều có những mảng u uất giống hệt nhau. (TS XXI)

Sự Thật này không được “chia xẻ” chính xác trong tương quan giữa tác phẩm và người đọc; mà, nó đã bị tác giả Vũ Liên Hoa “bẽ gãy” một cách thâm thiết trong bài viết nói trên.

Ở đây, nhân danh tác giả của tác phẩm TRÂN SA, tôi xin được lần lượt trình bày những cảm nghĩ riêng trên từng điểm để đáp lời Vũ Liên Hoa.

II.

SAI LẦM CĂN BẢN CỦA VŨ LIÊN HOA.

TRÂN SA là một tác phẩm Văn Chương, mô tả *câu chuyện tình có thật* giữa một đôi nam nữ trẻ tuổi của Miền Nam Việt Nam thập niên 1970, chứ không phải là “tác phẩm luận đề”¹ như những tác phẩm của nhóm Tự Lực Văn Đoàn thập niên 1930.

*/ Nói đến Tình Yêu là KHÔNG có lý giải.

Vì vậy, khi đưa vào bài viết những phê phán của chính cá nhân Vũ Liên Hoa, dựa trên tính cách “**luân lý rất thực tế**” của đầu óc mà chối bỏ phần rung động con tim, tức là tác giả đã vi phạm một sai lầm nghiêm trọng căn bản trong việc định giá thể thức cấu trúc tác phẩm mình đang cầm trên tay:

+ *Chính Nguyễn cũng biết rằng rồi đây Mây sẽ chẳng có chỗ đứng nào trong tương lai chàng, biết rằng Mây sẽ chỉ là một quãng đời ‘không bình thường’ của mình (...), + biết rằng Mây sẽ là một quãng đời “không đàng hoàng ngăn nắp” mà gia đình mình sẽ ngăn cản (...)* + *biết rằng một gia đình danh giá như*

¹ Ở phần 4 phân tích này, những “**chữ đậm nằm giữa hai dấu ngoặc kép**” là do sự nhấn mạnh của TTBG để phơi rõ tính cách chỉ trích hàm hồ mà Vũ Liên Hoa *cố tình* gán ghép lên tác phẩm Trân Sa.

gia đình chàng, một người cha nghiêm khắc bảo thủ như thân phụ chàng sẽ không bao giờ chấp thuận cho con trai mình lập gia đình với một thiếu phụ đã ly dị, sống đời nghệ sĩ dưới ánh đèn sân khấu về đêm (...)

*/ Đã biết rõ cha mẹ mình sẽ không đi cưới Mây, biết rõ con tàu sẽ không chạy thông trên đường đời, nhưng Nguyễn lại **“ngây thơ một cách vờ vĩnh”**.

*/ Không phải là Nguyễn không yêu Mây một cách chân tình đâu, không phải là Nguyễn không yêu Mây một cách cuồng nhiệt đâu, mà **“Nguyễn chỉ yêu Mây một cách không thật tâm xây dựng.”**

*/ **“Tại sao”** lại là ‘một người đàn ông nào’ mà không phải là Nguyễn? **“Vì một lẽ gian dị”**, Nguyễn có bao giờ nghĩ về cuộc sống vợ chồng với Mây một cách đùng đùng đâu? Mà chỉ là **“một trò chơi thơ trẻ!”**

*/ **“Nếu Trần Sa”** là một gián lược sâu sắc giữa Mây và Nguyễn, nếu Nguyễn làm đúng những điều Nguyễn đã hứa (...) **“thì làm sao Trần Sa”** có thể khổ cho được?

*/ Hơn ba mươi năm trước, TTKh là một cô gái khuê các, yêu thương một chàng nghệ sĩ phiêu bồng (...) nhưng TTKh đã vâng lệnh gia đình, tuân theo những định kiến về một thứ tự giai cấp trong xã hội để lên xe hoa với một người chồng môn đăng hộ đối (...)

*/ Ba mươi năm sau, Nguyễn cũng là một người toàn vẹn. Chàng giữ tròn bổn phận một người con hiếu (...),

*/ Tuy nhiên, TTKh và Nguyễn ở trong hai hoàn cảnh khác nhau. + TTKh là một thiếu nữ hoàn toàn lệ thuộc kinh tế vào gia đình đúng mẫu mực ‘Tại gia tòng phụ, xuất giá tòng phu, phu tử tòng tử’ trong xã hội hầy còn nặng nề phong kiến của thập niên ba mươi (...)

+ Nguyễn là một sinh viên sắp ra trường, nghĩa là một người có đời sống kinh tế ổn định và độc lập trong xã hội, Nguyễn lại sống trong thời buổi giao thời, sau 1975, vào thời điểm mà mọi trật tự xã hội đều đảo lộn, tiêu chuẩn danh giá gia đình bị lung lay (...), **“thế mà quyền sách Trần Sa chưa ráo mực, chiếc áo ân tình còn vương vẫn hương yêu, Nguyễn đã vội vàng phụ lời giao ước.”** (...) + Xem như vậy, tình yêu thương, lòng chung thủy, dạ chân thành của Nguyễn **“còn kém”** TTKh nhiều lắm.

*/ Tuy nhu nhược, tuy thất hứa, không bao giờ Thúc Sinh đổ lỗi cho ai, chàng tự nhận hết phần lỗi về mình quá nhu nhược, yếu hèn.

+ “**Nguyễn thì không thể**”, không bảo vệ được mối tình, không chu toàn những lời hứa hẹn, Nguyễn vin vào nhiều lý do. (...) + Xem thế, Nguyễn “**thua hẳn**” Thúc Sinh về sự chân tình.

*/ “Không có hành động tích cực” để tranh đấu cho tình yêu, những lời nói của Nguyễn như đặt miếng than hồng vào lòng bàn tay Mây. (...)

*/ Nguyễn đã từng tuyên bố: ‘Nguyễn có thể bảo vệ được Mây vì bàn tay Mây lọt gọn trong lòng bàn tay Nguyễn.’ (...)

“Mặc dù hứa hẹn như thế nhưng hành động ‘bẻ định mệnh’ của Nguyễn “**không nhiều hơn**” một lần nói dối.”

*/ Nguyễn thường tự nhận: ‘Yêu giữa đời mà hôn ở trong mơ’. Nhưng Nguyễn mơ một “**giấc mơ tỉnh thức**”, yêu giữa đời bằng một tình yêu “**ngây thơ một cách lão luyện**”, đam mê “**một cách chùng mực**”, say đắm “**một cách tỉnh táo**” và chân thành “**một cách vờ vĩnh**”. Ai ân ta có ngân này mà thôi!

III.

-SAI LẦM TRONG SỰ DẪN CHỨNG “CHỈ-MỘT-NỬA” Ý VĂN.

-SAI LẦM TRONG SỰ “NGHĨ-GIÙM” CHO NHÂN VẬT TRONG TÁC PHẨM.

Cũng trong cuộc đàm thoại với hai người bạn nhắc ở đoạn trên, tôi (TTBG) đã nói:

-Trước một bài thơ, độc giả nên biết phân loại đó là “bài thơ hay”, hoặc “một dúm chữ” bị mạo nhận rằng thơ. Vì vậy, với bài thơ hay, người ta chỉ nên “cảm” mà **chẳng cần** “phê phán”. Thi sĩ thật sự khi đặt bút lên trang giấy, có bao giờ nghĩ đến một ngày kia chữ nghĩa của mình sẽ bị đem ra mổ xẻ như mổ heo mổ bò đâu?

(Lời TTBG):

Một bài thơ, một áng văn chương (hoặc bất cứ tác phẩm nghệ thuật hội họa, điêu khắc, âm nhạc nào) cũng đều giống nhau ở điểm vừa nói. Và lại, với một tác phẩm văn chương, khi cần phê bình, sự dẫn chứng “*chỉ một nửa ý tưởng*” trong một đoạn hay một câu của tác phẩm là điều **rất tai hại**, có thể làm đảo ngược toàn thể ý tưởng cốt lõi của đoạn ấy.

□

*(Trần Thị Bông Giấy.
Ghi lại tại San Jose, Oct. 1/2019 4:41 PM)
[]*